

Дәріс 12. Екіншілік айдалған дистиллятты тазарту: негіздік және қышқылдық тазарту, демеркаптанизация, кептіру, гидротазау.

Дәрістің мақсаты: Екіншілік айдалған дистиллятты тазарту әдістерімен танысу. Негіздік және қышқылдық тазарту, демеркаптанизация, кептіру, гидротазаудың химизімін түсіну.

Мұнай фракцияларын тазарту мақсаттары

1. Отынның экологиялық стандарттарына қол жеткізу (Еуро 5) – көмірсутектердің S, N, Cl, O, Me атомдары бар гетероатомды қосылыстарын жою немесе ыдырату.

2. Құрылғыларға, механизмдерге коррозиялық әсерді азайту.
3. Тауарлы мұнай өнімдерінің сапалық көрсеткіштеріне қол жеткізу.

Мұнай фракцияларын тазалау әдістерінің классификациясы

1. Химиялық тазалау әдістері

1.1. Сілтілік (NaOH, этаноламиндер)

1.2. Қышқылдық (H₂SO₄)

1.3. Реагенттермен тазалау (H₂S абсорбер)

2. Адсорбциялық және абсорбциялық процестерді қолдану арқылы тазарту және бөлу.

3. Селективті еріткіштермен тазарту және бөлу.

Химиялық тазалау әдістері Сілтілі тазалау

Негізгі өнеркәсіптік ірі тоннажды сілтілі агенттер:

Күйдіргіш натрийдің (NaOH) әртүрлі концентрациядағы ерітінділері

Этаноламиндердің ерітінділері:

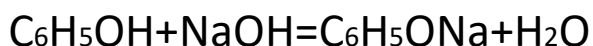
моно - HOCH₂CH₂NH₂

ди – (HOCH₂CH₂)₂NH

три – (HOCH₂CH₂)₃N

Сілті ерітіндісімен тазалауды қолдану

- $2\text{NaOH} + \text{H}_2\text{S} \rightarrow \text{Na}_2\text{S} + 2\text{H}_2\text{O}$
- $\text{NaOH} + \text{H}_2\text{S} \rightarrow \text{NaSH} + \text{H}_2\text{O}$
- $\text{RSH} + \text{NaOH} \rightarrow \text{RSNa} + \text{H}_2\text{O}$

Мұнай өнімдерін тазартуда күкірт қышқылын (H₂SO₄) қолдану

Сақтау кезінде отынның төмен тұрақтылығын, түсінің тұрақсыздығын және кейбір эксплуатациялық және экологиялық қасиеттерін нашарлататын мотор отындарынан қанықпаған, күкіртті, азотты және шайырлы қосылыстарды жою;

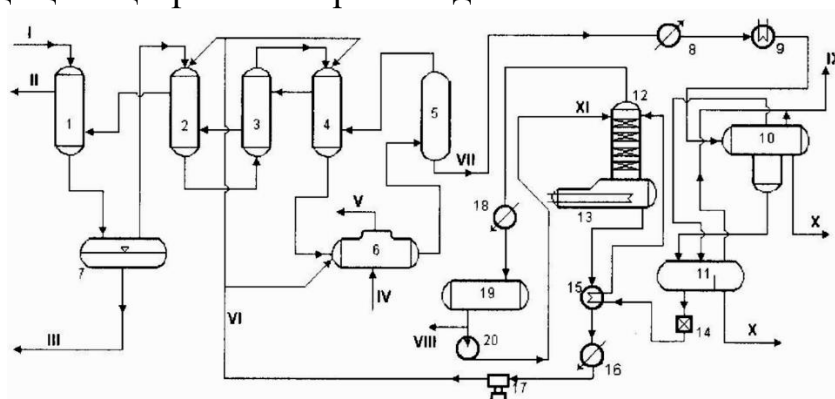
Қанықпаған қосылыс, соның ішінде, мақсатты фракциялардан алынған ароматты көмірсутектер (мысалы, Парекс процесінің сұйық парафиндері);

Мұнай фракцияларынан шайырлы-асфальтенді заттарды алу.

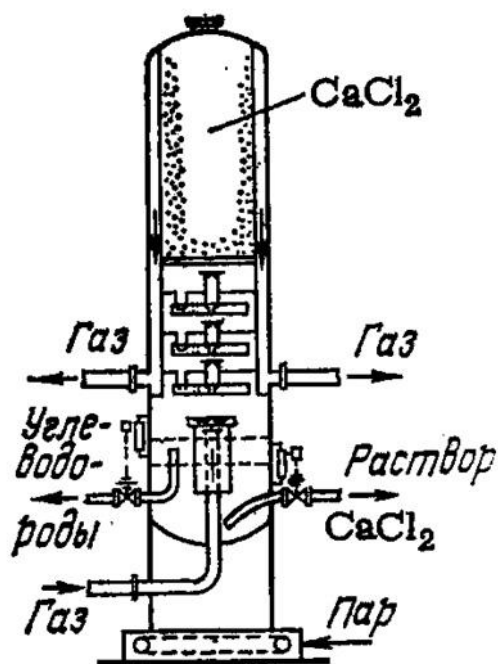
Мұнай дистилляттарын ДЕМЕРКАПТАНИЗАЦИЯЛАУ, сұйытылған газдарды, бензин мен керосин фракцияларын меркаптандардан іріктеп тазарту; отынды күкіртсіздендіру әдістерінің бірі.

Процесс 40-80°C температурада оттегінің қатысуымен сілтілердің сулы ерітінділерінде жүргізіледі. Құрамында суда аз еритін меркаптандары бар мұнай дистилляттарын тазарту катализаторлардың қатысуымен жүргізіледі.

Кептіру - газдан бу тәрізді ылғалды алу процесі. Қалдық ылғалдылық құрғақ газдың шық нүктесімен реттеледі.

Этиленгликол газ ағымына инъекция бар суыту әдісімен табиғи газды кептіріу қондырғысы.

Кальций хлоридімен кептіру

Бакылау сұрақтары:

1. Екіншілік айдалған дистиллятты тазартудың қандай әдістері бар?
2. Демеркаптанзация әдісінің мәнін ашып түсіндіріңіз.
3. Дизель фракциясын екіншілік айдау процесіне сипаттама беріңіз.
4. Екіншілік айдалған дистиллятты негіздік/қышқылдық тазарту әдісін сипаттаңыз

Әдебиеттер

- 1) Глаголева О. Ф., Капустин В. М. Физико-химические аспекты технологии первичной переработки нефти (обзор) //Нефтехимия. – 2018. – Т. 58. – №. 1. – С. 3-10.
- 2) Файрузов Д. Х. и др. Система усовершенствованного управления установкой первичной переработки нефти: создание, внедрение, сопровождение //Автоматизация в промышленности. – 2013. – №. 8. – С. 03-10.
- 3) Волосов И. В., Леденев С. М. Анализ работы установки первичной переработки нефти //Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2017. – №. 6-2. – С. 217-218.